MALTA

QORTI TA' L-APPELL KRIMINALI

ONOR. IMHALLEF
DAVID SCICLUNA

Seduta tal-31 ta' Lulju, 2013

Appell Kriminali Numru. 156/2012

Il-Pulizija

v.

Alexei Zerafa

Il-Qorti:

1. Rat l-imputazzjonijiet miġjuba mill-Pulizija Eżekuttiva kontra Alexei Zerafa, detentur tal-karta tal-identita` numru 912751(M), talli fit-28 ta' Lulju 2007 kmieni filgħaxija ġewwa Marsaxlokk:

a) volontarjament ħassar jew għarraq ħwejjeġ ħaddieħor mobbli jew immobbli, cioe` vettura GVP 460, liema ammont ta' ħsara jammonta għal aktar minn ħamsin liri Maltin (Lm50) iżda ma teċċedix il-ħames mitt liri Maltin (Lm500) għad-detriment tal-Gvern ta' Malta;

b) ma obdiex l-ordnijiet leġittimi tal-awtorita` jew ta' wieħed li jkun inkarigat minn servizz pubbliku jew ma ħalliex jew fixklu waqt li jkun qed jagħmel id-dmirijiet tiegħu jew b'xi mod ieħor bla jedd indaħal fi dmiru billi ma ħalliex lil ħaddieħor jagħmel dak li bil-liġi jkun ordnat jew jista' jagħmel jew billi ġab fix-xejn dak li ħaddieħor ikun għamel skond il-liġi jew b'xi mod ieħor li jkun;

c) b'xi mod ieħor mhux imsemmi band'oħra fil-Kodiċi kiser volontarjament il-bon ordni jew il-kwiet tal-pubbliku;

d) ħa parti attiva f'ġemgħa ta' għaxra minn nies jew aktar miġburin bil-ħsieb li jagħmlu reat għalkemm l-istess ġemgħa ta' nies ma tkunx giet imxewxa minn xi ħadd partikolari, liema reat fil-fatt seħħ ai termini tal-artikolu 68(2,3) Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;

e) fit-28 ta' Lulju 2007 u fil-ħames snin ta' qabel din id-data f'dawn il-Gżejjer kellu fil-pussess tiegħu mediċina psikotropika u ristretta (ecstasy) mingħajr awtorizżazzjoni speċjali bil-miktub mis-Supretendent tas-Saħħa Pubblika bi ksur tad-disposizzjonijiet tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li għandhom x'jaqsmu magħha – Kap 31 tal-Liġijiet ta' Malta u regolamenti dwar il-Kontroll tal-Mediċini (Avviż Legali 22 tal-1985 kif emendati).

F'każ ta' ħtija il-Qorti ġiet mitluba tordna li l-imsemmi Alexei Zerafa jħallas lir- Reġistratur l-ispejjeż kollha jew ta' parti mill-ispejjeż li jkollhom x'jaqsmu mal-ħatra tal-esperti jew periti fil-proċeduri inkluż dawk ta' l-esperti li jkunu ġew maħtura fl-istadju tal-*proces verbal* ta' l-inkjesta f'dak iż-żmien u f'dak l-ammont bħal ma jkun ġie stabbilit fis-sentenza jew fl-ordni ai termini tal-artikolu 533(1) tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta;

2. Rat is- sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali tat-13 ta' Marzu 2012 fejn il-Qorti sabet lill-imsemmi Alexei Zerafa ħati tat-tieni u t-tielet imputazzjonijiet u, wara li rat l-artikoli 95(2), 338(dd) u 17(c) tal-Kap 9, ikkundannatu mitt euro (€100) *ammenda* komplessiva, u lliberatu mill-bqija ta' l-imputazzjonijiet;

3. Rat ir-rikors ta' appell ta' l-Avukat Ġenerali ppreżentat fit-28 ta' Marzu 2012 fejn talab li din il-Qorti tbiddel u tvarja s-sentenza appellata billi: (a) filwaqt li tikkonfermaha f'dik il-parti fejn sabet lill-appellat ħati tat-tieni u tielet imputazzjonijiet u lliberatu mir-raba', (b) tħassar u tirrevoka dik il-parti fejn illiberat lill-appellat minn l-ewwel u l-ħames imputazzjonijiet u wara li tqis bir-reqqa l-provi f'dan il-każ issibu ħati ta' l-istess u tinfliġġi l-piena skond il-liġi;

4. Rat l-atti kollha tal-kawża; rat il-fedina penali aġġornata ta' l-appellat esebita mill-prosekuzzjoni b'ordni ta' din il-Qorti; semgħet it-trattazzjoni; ikkunsidrat:

5. L-aggravju ta' l-Avukat Ġenerali hu li l-Ewwel Qorti għamlet enunċjazzjoni żbaljata tal-provi kif miġjuba quddiemha liema enunċjazzjoni żbaljata wasslet għall-helsien ta' l-appellat mill-ewwel imputazzjoni u l-aħħar imputazzjoni. Għalhekk l-appell huwa biss fil-konfront tal-liberazzjoni minn dawn l-imputazzjonijiet. L-Avukat Ġenerali jagħmel dawn il-kunsiderazzjonijiet dwar l-ewwel imputazzjoni:

"Illi jidher ċar li l-Qorti tal-Maġistrati illiberat lill-appellat minn l-ewwel imputazzjoni 'stante li fiha tissemma vettura li mhix il-vettura li tagħha l-imputat allegatament qaċċat l-aerial tagħha. Ix-xhieda ta' PC 773 abbinata mar-ritratti preżentati mill-kollega tiegħu PC 826 huma wisq ċari fil-kuntest ta' din l-akkuża'.

"Illi jekk wieħed jifli sew il-proċess jirriżulta li 1-imputat ġie akkużat li għamel ħsara fuq il-vettura GVP 460. PC 773 jixhed li ra lill-imputat jaqbad l-aerial tal-vettura tal-pulizija u jqaċċtu. PC 826 imbagħad xehed li kien ġie mogħti

struzzjonjiet mingħand l-ispettur Dennis Theuma sabiex jieħu ritratti ta' vettura Hyundai Accent bin-numru ta' reġistrazzjoni GVP 460. Xehed ukoll li din il-vettura tappartjeni lill-pulizija peress li n-nurnru tar-reġistrazzjoni tagħha jibda bl-ittri KBA. Illi jirriżulta b'mod ċar daqs il-kristall li f'dan il-każ kienet involuta vettura tal-pulizija waħda, dik tal-marka Hyundai liema vettura pero` għandha żewġ numri ta' reġistrazzjoni; il-GVP 460 u l-KBA 568 jintuża minn uffiċjali tal-Pulizija żvestiti minn l-uniformi sabiex dawn ma jinkixfux. Dan jista' jiġi ikkonfermat faċilment mid-dokument esebit a fol 30 fejn PC 886 semma r-ritratti tiegħu bhala dawk li ttieħdu fuq il-vettura KBA 658 (GVP 460). Għalhekk kien kompletament żbaljat ir-raġunament tal-Qorti tal-Maġistrati li wassalha għall-konklużjoni li f'dan il-każ kienet qed tissemma vettura differenti minn dik li ssemmiet fl-imputazzjoni numru waħda jew mix-xhieda hawn fuq indikati.

6. Permezz ta' l-ewwel imputazzjoni, l-appellat ġie akkużat li għamel ħsara volontarja fil-vettura GVP-460. L-Ewwel Qorti lliberatu minn din l-imputazzjoni għax qalet illi l-vettura msemmija fl-imputazzjoni mhijiex il-vettura li tagħha l-appellat allegatament qaċċat l-*aerial*. F'dar-rigward l-Ewwel Qorti rriferiet għax-xiehda ta' P.C. 773 u r-ritratti esebiti minn P.C. 826.

7. Issa, huwa minnu illi fir-ritratti esebiti minn P.C. 826 Matthew Parnis tidher karozza Hyundai Accent bin-numru KBA-568. Iżda l-istess P.C. 826 fix-xiehda tiegħu jirreferi għal din il-vettura bħala li għandha n-numru ta' reġistrazzjoni GVP-460, u li jaf li l-karozza li tidher fir-ritratti hija tal-Pulizija għax għandha l-ittri KBA. Inoltre meta P.C. 773 ġie riprodott u muri r-ritratti, huwa għaraf il-vettura bħala waħda tas-servizz u bħala dik li ġarrbet il-ħsarat fil-ġurnata in kwistjoni. Huwa kkonferma li l-ħsara li għamel l-appellat kien jikkonsisti biss fit-tqaċċit ta' l-*aerial* tan-naħa tal-passiġġier. P.C. 897 Alfred Chircop imbagħad xehed li kien hu li sprejja l-karozza u li l-ħsara ta' l-*aerial* kienet tammonta għal għaxar liri Maltin (Lm10). Għalhekk fiċ-ċirkostanzi l-ewwel aggravju ta' l-Avukat Ġenerali jimmerita akkoljiment, u din il-Qorti sejra tiddikjara lill-appellat ħati li kkommetta ħsara volontarja

fuq il-karozza msemmija f'ammont li ma jeċċedix tlieta u għoxrin euro u disgħa u għoxrin ċenteżmu (€23.29).

8. Relattivament għall-ħames imputazzjoni l-appellant jagħmel dawn il-kunsiderazzjonijiet:

"L-esponenti jixtieq jagħmilha ċara li f'dan il-każ l-unika prova li kellha f'idha il-pulizija fir-rigward l-imputazzjoni tal-pussess tad-droga kienet l-istqarrija ta' l-imputat. Pero`, bid-dovut rispett, konxju tas-sentenzi tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem, kif ukoll tal-Qrati Maltin dwar din il-materja, l-esponent umilment itenni li ma jaqbilx mal-konklużjoni tal-Qorti tal-Maġistrati f'dan il-każ. Ir-raġunijiet għal tali dissens huma s-segwenti:

"Il-konsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) u tal-Qrati nostrani 1-oħra, tnisslu in segwitu għas-sentenza tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-ismijiet 'Salduz vs Turkey' fis-27 ta' Novembru 2008. Bid-dovut rispett, 1-esponent jemmen illi din id-deċiżjoni ġiet segwita mill-Qrati Maltin b'mod illi prinċipji stabbiliti fiha ġew applikati b'mod li ma tawx biżżejjed piż għad-dettalji u ċ-ċirkostanzi partikolarissimi li din is-sentenza ingħata fiha. Fil-każ preżenti l-imputat appellat kellu tlieta u għoxrin sena meta irrilaxxja l-istqarrija. Iżda bl-ebda mod ma ġie imċaħħad mid-dritt li jkun jista' jikkonsulta ma' avukat, (anke għaliex ma hemmx ebda prova li l-appellat talab li jikkonsulta m'avukat) u jekk dan huwa dritt proċedurali applikabbli *erga omnes*, allura kellu jkun preżunt li kien jaf li kellu dan id-dritt kwalunkwe każ. Minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod ġie imċaħħad minn xi aċċess għal dokumenti rigwardanti l-arrest tiegħu. Ir-reat ipotiżżat ma kienx ta' natura politika jew li kien jikkonċerna sitwazzjoni partikolari ta' allegazzjonijiet ta' parteċipazzjoni f'organiżżazzjoni ritenuta terroristika mill-Gvern tal-pajjiż. Minn imkien ma jirriżulta li f'xi mod l-imputat ġie trattat ħażin, mhedded, imsawwat jew li vjolenza ġiet użata kontra tiegħu. M'hemmx provi li l-imputat appellat ipprotesta f'xi punt li din l-istqarrija ġiet meħuda permezz ta' vjolenza, pressjoni jew maniġġi ossija 'duress'. Apparti minn hekk ma

jirriżultax li l-Pulizija b'xi mod intimidaw lill-imputat jew ġiegħlu lill-imputat jirrilaxxja stqarrija.

"Bid-dovut rispett, anke fiċ-ċirkostanzi partikolarissimi ta' Salduz, il-Qorti Ewropeja tad-drittijiet tal-bniedem ma kinitx kategorika dwar l-applikabbilita` ta' dan id-'dritt' *tout court*. Kif ser jiġi muri, id-dritt t'assistenza legali qabel u/jew waqt interrogatorju mhux dritt assolut u apparti minn hekk il-Qorti trid tieħu kont taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ, kif ukoll tal-proċeduri penali kollha – **inkluż** il-mod ta' kif ikun sar interrogatorju – inkluż il-mod ta' kif persuna tagħmel konfessjoni - għaliex anke dan huwa parti mill-proċess penali u dan id-dritt irid jiġi tenut in konsiderazzjoni fl-isfond tat-totalita` tal-proċeduri u mhux bażat biss fuq partijiet partikolari tal-proċeduri penali b'mod skonness minn mal-assjem tal-proċeduri penali kollha. Għalkemm l-istadju tal-interrogatorju huwa importanti, kif mistqarr f'Salduz, dan mhux l-uniku stadju fejn persuna tkun qed tipparteċipa fil-proċedura penali. Meta l-persuna tressqet quddiem l-awtorita` gudizzjarja mill-pulizija, hija kienet debitament assistita minn avukat. Fl-ebda mument ma giet imressqa quddiem awtorita` gudizzjarja minghajr ma kellha assistenza legali.

"Il-kwistjoni f'dan il-kaz hija li l-Qorti skartat kompletament l-istqarrija rilaxxjata mill-imputat appellat, magħmula quddiem il-pulizija, in kwantu din l-istess stqarrija ittieħdet mingħajr ma l-imputat ġie offrut lilu li jkun assistit minn avukat u għalhekk preżumibilment kienet vjolattiva tad-drittijiet tal-bniedem. Pero` l-fatt li l-imputat appellat għamel din il-konfessjoni ifisser li bilfors li din il-konfessjoni –

(a) kienet magħmula kontra l-Liġi ?
(b) kienet tmur kontra d-drittijiet ta' smiegħ xieraq ?
(c) kienet għalhekk inammissibbli bħala prova ?
(d) ghandha tigi ddikjarata nulla u bla effett ?

"Il-Liġi Maltija, fil-Kodiċi Kriminali, tipprovdi regola sempliċi u sagrosanta li tgħid–

“**658. Kull ħaġa li imputat jew akkużat jistqarr, sew bil-miktub kemm ukoll bil-fomm, tista’ tittieħed bi prova kontra min ikun stqarrha, kemm-il darba jinsab li din il-konfessjoni ġiet magħmula minnu volontarjament u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b’theddid jew b’biża’, jew b’wegħdiet jew bi twebbil ta’ vantaġġi.**

“Dan l-artikolu ma jagħmilx distinzjoni rigward **<u>il-kuntest</u>** fejn tali konfessjoni tiġi magħmula. Ma jagħmilx distinzjoni bejn sitwazzjoni fejn konfessjoni tkun magħmula minn persuna lill-Pulizija fi stadju t’investigazzjoni jew jekk tkun magħmula ma terzi persuni f’kuntest mhux investigattiv.

“L-enfażi ta’ din il-Liġi sempliċi u ordinarja hija li konfessjoni, magħmula ma’ min u fejn magħmula, dment li hija magħmula b’mod ħieles, u dment li tkun magħmula skond dan l-artikolu, kif fil-fatt sar, għandu jkollha s-saħħa ta’ prova favur jew kontra dak li jkun għamilha. Dment li din il-konfessjoni ossija stqarrija tkun magħmula mill-persuna li tirrilaxxjaha volontarjament u ma tkunx ġiet imġegħla jew meħuda b’theddid jew b’biza jew b’wegħdiet jew bi twebbil ta’ vantaġġi tista tinġieb bi prova. Il-Liġi ma tridx li persuna tkun **<u>imġiegħla</u>** li tagħmel konfessjoni – ċioe` biex tkun valida trid tkun konfessjoni **<u>magħmula</u>** **<u>bir-rieda ħielsa u konsapevoli</u>** tagħha – irrispettivament fejn, ma min u meta tkun saret din il-konfessjoni.

“Għalhekk għaliex konfessjoni magħmula minn persuna quddiem uffiċjal tal-pulizija, meta din il-konfessjoni tkun magħmula b’mod volontarju, ħieles, mingħajr pressjoni, theddid, biża, wegħdiet jew twebbil ta’ vantaġġi saret illum, kważi *per definizione*, *per se e in se* kontra l-Liġi u vjolattiva tad-drittijiet tal-bniedem?

“Jekk persuna ma tkunx ikkonsultat ma avukat qabel ma tkun għamlet konfessjoni, dan il-fatt *per se e in se*, kemm jista jwassal biex tali konfessjoni tkun ritenuta li tkun ingħatat **<u>kontra</u>** l-Liġi?

“U jekk persuna tkun għamlet tali konfessjoni lill-Pulizija, **<u>wara</u>** li l-persuna li tkun tat dik l-istqarrija tkun:

(a) ġiet **minn qabel ma fetħet ħalqha u għamlet il-konfessjoni, imwissija direttament, personalment u verbalment mill-uffiċjal investigattiv li għandha d-dritt li ma tgħid xejn** – ergo imwissija verbalment u bi kliem li jinftiehem minn min ikun ser jinterrogaha bid-dritt tagħha tas-silenzju assolut;
(b) ġiet imwissija wkoll li fil-każ li tagħżel li titkellem, dak li tgħid ikun jista jinġieb bi prova kontra (jew favur) tagħha fi proċeduri legali;
(c) l-istess persuna tistqarr li "Din l-istqarrija għamiltha volontarjament, mingħajr theddid, wegħdi jew promessi ta' vantaġġi. Hija l-verita` u wara li qrajtha jien stess ma rrid inzid jew innaqqas jew inbiddel xejn minnha u nagħzel li niffirmaha";
(d) Li fil-verita` din l-istqarrija ġiet iffirmata minn l-imputat appellat;
(e) L-istess persuna li fl-ebda mument ma tkun talbet għal assistenza legali jew konsulta legali – dritt li jekk kien tant fundamentali kien suppost prezunt *ergo omnes,* magħruf minn kulhadd li seta` jipprevalixxi ruħu minnu;
(f) ma ġie miċħud mill-Pulizija ebda dritt t'assistenza legali, anki peress li l-liġi viġenti dak iż-żmien ma kinitx tobbliga lill-Pulizija li **jinfurmaw** ukoll lill-persuna indagata b'dan id-dritt;
(g) ma tkunx ikkontestat l-istess stqarrija minħabba li kienet meħuda kontra jew bi vjolazzjoni tal-artikoli tal-liġi ordinarja;

ifisser neċessarjament u bilfors li din il-konfessjoni hekk magħmula f'kuntest li huwa vjolattiv tad-dritt ta' smiegħ xieraq u li bħala konsegwenza t'hekk hija inammissibbli bi prova fil-kumplament tal-proċeduri legali a karigu ta' dik il-persuna?

"X'inhu ir-*ratio legis* propju li l-ligi u s-sentenzi tal-Qorti Ewropeja jridu verament li jipprotegu –

(a) id-dritt tal-avukat li jkun prezenti qabel jew waqt l-interrogatorju?
(b) id-dritt tal-persuna indagata li jekk ikun trid, tottjeni assistenza legali wara li tkun talbet ghaliha? Jew

(c) id-dritt tal-persuna indagata li jekk tkun ser taghmel konfessjoni tkun taf bid-dritt taghha tas-silenzju?

“U jekk persuna indagata, **wara** li tkun debitament **imwissija direttament, personalment u verbalment** mill-uffiċjal investigattiv li għandha d-dritt li ma tgħid xejn **u** li jekk titkellem dak li tgħid ikun jista’ jinġieb bi prova, **u qabel** ma tibda titkellem u jew twieġeb għall-mistoqsijiet li jsirulha mill-Pulizija, **u li minkejja din it-twissija espliċita u qabel tibda titkellem mal-Pulizija**, xorta waħda **tagħżel liberament** li titkellem u tistqarr ħtijietha, il-fatt li ma tkunx tkelmet jew ottjeniet parir legali qabel jew waqt l-interrogatorju, ifisser li ***per neċessita`*** **dak li tkun stqarret liberament wara d-debita twissija ikun inammissibbli bħala prova?**

“Fl-umli fehma tal-esponent, id-dritt għall-assistenza legali ma hu xejn hlief dritt ta’ għazla - persuna tista tagħzel illi jkollha avukat u tista’ tirrifjuta li tqabbad avukat. M’hemmx dritt fuq l-istat li jipprovdi assistenza legali obbligatorja lil kull min ikun indagat. U għalhekk dan id-dritt tal-għazla sar issa aktar importanti mill-fatt li persuna tistqarr liberament konfessjoni tal-involviment tagħha fit-twettieq ta’ reat kriminali? Jekk dan id-dritt ta’ għazla ma ġiex mogħti, ifisser per neċessita` li dak li gie liberament mistqarr huwa kontra l-ligi u d-drittijiet tal-bniedem? Fl-umli fehma tal-esponent, Le. Mhux i1-kaz, f’dan il-kaz. U anke jekk konfessjoni tkun saret mingħajr ma tkun saret konsulta legali qabel jew waqt tali konfessjoni, ma jfissirx **awtomatikament, għas-semplici fatt li l-konfessjoni tkun saret mingħajr ma kien hemm assistenza jew konsulenza legali allura hemm bil-fors, u a priori l-presunzjoni tal-ksur ta’ drittijiet tal-bniedem u l-konsegwenti inammissibbilita` tal-konfessjoni magħmula**.

“Fil-fatt jista’ jagħti il-kaz li persuna suspetta tkun assistita minn numru ta’ avukati kemm qabel kif ukoll waqt l-interrogazzjoni u l-istqarrija tkun xorta meħuda b’mod involontarju. Jista’ jagħti l-kaz li ipotetikament persuna tista’ tkun mhedda kemm minn pulizija sabiex tagħmel stqarrija kif ukoll minn terza persuna li jkollha interess li

tagħmel stqarrija mal-pulizija. Allura li jkun prezenti avukat jew konsulta qabel din 1-istqarrija ma’ avukat awtomatikament tirrendi din 1-istqarrija volontarja u konsegwentement Qorti tal-fatti għandha teħodha bħala prova?

“Bir-rispett kollu, hemm differenza bejn il-kaz prezenti għal kaz ta’ Salduz u t-trattament li kien allegatament ħa Salduz fil-kaz tiegħu. Biss biss, Salduz kien ingħata ittra bid-drittijiet tiegħu u l-kuntatt uman miegħu kien wieħed allegatament għal kwantu mqanqal. Ma kienx hekk f’dan il-kaz prezenti.

“Dan qed jingħad għaliex bħala prinċipju ma jeżisti l-ebda dritt fundamentali t’assistenza legali iżda jeżisti biss dritt fundamentali ta’ smiegħ xieraq meta bniedem ikun akkużat b’reat kriminali. Huma l-proċeduri u l-proċedimenti penali fit-totalita` tagħhom li għandhom jiġu mistħarġa biex wieħed jiddetermina jekk persuna tkunx ingħatat dritt ta’ smiegħ xieraq effettiv fil-prattika. Kull meta l-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem sabet li kien hemm ksur tad-dritt ta’ smiegħ xieraq minħabba n-nuqqas t’assistenza minn avukat waqt l-interrogazzjoni mill-pulizija, dejjem ikkwalifikat il-ġudizzju tagħha u qalet li jekk eventwalment il-persuna ma kienx ser ikollha smiegħ xieraq fil-proċeduri kriminali, allura l-persuna għandu dritt ikun assistit minn avukat waqt l-interrogazzjoni. L-esponenti jissottometti illi ċertament illi mhux il-każ illi din il-Qorti Ewropea qalet li jekk persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni, allura awtomatikament dik il-persuna sofriet ksur ta’ dritt ta’ smiegħ xieraq.

“Id-dritt ta’ smiegħ xieraq irid ikun evalwat fir-rigward tat-totalita` tal-proċedura u mhux fir-rigward ta’ mumenti partikolari minnha bħal ma sar f’dawn il-proċeduri fejn il-Qorti qed tiffoka biss fuq l-istadju tal-interrogazzjoni meta rrilaxxjat l-istqarrija. L-esponent jissottometti illi d-dritt ta’ smiegħ xieraq ma jistax ikun evalwat biss fir-rigward ta’ mumenti li sehhew qabel l-appellat effettivament tressaq bħala akkużat. Dan il-prinċipju kien stabbilit fil-każ fl-

ismijiet **Imbroscia vs. Switzerland** (Applikazzjoni numru 13972/88) deċiż fl-24 ta' Novembru, 1993. [1]

"L-imputat kellu tlieta u ghoxrin sena meta ttieħdet l-istqarrija. Huwa ma kienx xi persuna minorenni vulnerabbli. Minn inkien ma jirrizulta li b'xi mod huwa seta' ħass ruħu intimidat mill-prezenza tal-pulizja meta ta l-istqarrija tiegħu. Dan huwa differenti mill-kaz mibdi bir-referenza kostituzzjonali fl-ismijiet **Pulizija vs Alvin Privitera**, deċiza mill-Qorti Kostituzzjonali fil-11 ta' April, 2011. Ix-xebħ li hemm ma' dan il-kaz, huwa li f'dan il-kaz, il-prova **prinċipali** li hemm kontra tal-imputat hija l-konfessjoni **libera** tiegħu. Izda ix-xebħ ma jmurx ferm oltre minn dan.

"Il-kazijiet tal-Qorti Ewropeja li jagħmlu riferenza għalihom diversi sentenzi tal-Qorti Kostituzzjonali maqtugħa dwar dan il-punt matul is-sena li għada kif għaddiet, kienu ferm differenti mill-kaz odjern. In fatti fil-kaz **Salduz vs Turkey**, Salduz kien minorreni fiz-zmien tal-kaz u kien hemm ukoll allegazzjoni ta' trattament ħazin tiegħu waqt l-interrogazzjoni kif ukoll illi l-istqarrija ngħatat meta allegatament kien imġiegħel u f'kuntest ta' reati li huma ta' natura politika b'konnessjoni terroristika.

"Sa fejn jaf l-esponenti, id-dritt tal-konsulta legali jew assistenza legali qabel u waqt interrogazzjoni mhux dritt fundamentali li huwa rikonoxxut bħala assolut. Sa fejn jaf l-esponenti ukoll dritt assolut huwa dak naxxenti per eżempju mill-artikolu 3 tal-Konvenzjoni Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali[2]. Dan il-prinċipju ma japplikax għad-drittijiet l-oħra, inkluż dawk misjuba fl-artikolu 6 ta' din il-Kovenzjoni Ewropeja – liema artikolu huwa s-sies tal-każistika riċenti li fuqha jistrieħu gran parti tal-ilmenti kostituzzjonali hawn fuq riferiti.

---

[1] App no 13972/88 (24 ta' Novembru 1993) 'The manner in which article 6 (1) and 3 (c) is to be applied during the preliminary investigation depends on the special features of the proceedings involved and on the circumstances of the case. In order to determine whether the aim of Article 6 – a fair trial – has been achieved, regard must be had to the entirety of the domestic proceedings conducted in the case'

[2] Ara : *SAADI vs Italy*, App no 37201/06 (28 ta' Frar 2008)

"Apparti minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem **Salduz vs. Turkey** ġie stabbilit illi l-Artikolu 6 ma jipprovdix b'mod espliċitu u espress li persuna tkun assistita minn avukat **waqt l-istadju** tal-interrogazzjoni u konsegwentement tali assistenza tista' tkun waħda ristretta u tali restrizzjoni trid tiġi interpretata fil-kuntest tal-proċeduri penali fl-intier tagħhom. In fatti, il-Qorti Ewropeja osservat illi:

"'The Court reiterates that Article 6(3)(c) <u>may be</u> relevant at the stage of the preliminary investigation in so far as the fairness of the trial is likely to be seriously prejudiced by an initial failure to comply with its provisions (see John Murray v. the United Kingdom, judgment of 8 February 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996 I, § 62). Although Article 6 will <u>normally</u> require that the accused be allowed to benefit from the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation, this right, which is not explicitly set out in the Convention, may be subject to restriction for good cause. The question in each case is whether the restriction, <u>in the light of the entirety of the proceedings</u>, has deprived the accused of a fair hearing"

"Huwa evidenti li dan id-dritt irid jiġi meħud fid-dawl tal-proċeduri penali kollha meħuda fil-konfront ta' persuna. L-esponent ma jiskantax li dak li ġie deċiż f'dan il-każ ta' Salduz kien vjolattiv tad-drittijiet fundamentali **fiċ-ċirkostanzi partikolari ta' Yusuf Salduz, fid-dawl ta' dak li kien mixli bih, fid-dawl tal-kuntest politiku u terroristiku li nstab fih, fid-dawl tal-mod kif sar l-interrogatorju tiegħu, fid-dawl taċ-ċaħda tad-dritt tal-assistenza legali, fid-dawl tal-fatt li kien hemm allegazzjonijiet serji t'abbuż mill-uffiċjali tal-pulizija, fid-dawl t'allegazzjonijiet li kien ġie imġiegħel jirrilaxxja l-istqarrija konfessorja, fid-dawl li kien hemm ukoll allegazzjoni ta' trattament ħażin minn naħa tal-pulizija**.

"Issa fin-nuqqas ta' dawn iċ-ċirkostanzi partikolarissimi tal-kaz ta' Yusuf Salduz, jista` wieħed jgħid serenament li, fil-kaz in ezami hemm l-istess estremi biex il-prinċipji imsemmija fil-kaz Salduz japplikaw ukoll fil-kaz ta' Natassja Gouder [*recte:* Alexei Zerafa]?

"Fis-sentenza tal-Qorti Ewropeja mogħtija fil-31 ta' Marzu 2009 fl-ismijiet **Plonka vs. Poland** ġie ritenut illi:

"'The Court reiterates that although not absolute, the right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer, assigned officially if need be, is one of the fundamental features of fair trial. Nevertheless Article 6(3)(c) does not specify the manner of exercising this right. It leaves to Contracting States the choice of the means of ensuring that it is secured in their judicial system, the Court's task being only to ascertain whether the method they have chosen is consistent with the requirements of a fair trial. In this respect, it must be remembered that the Convention is designed to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused.'

"Fil-każ preżenti allura, il-Pulizija Maltija, anke fi żmien qabel ma daħal fis-seħħ id-dritt tal-assistenza u konsulenza legali tat it-twissija direttament, personalment u verbalment lill-imputat li għandu d-dritt li ma jgħid xejn – (ergo imwissija bid-dritt tas-silenzju assolut) u ġie imwissi wkoll li fil-każ li jagħżel li jitkellem, dak li jgħid ikun jist' jinġieb bi prova kontra (jew favur) tieg]u ifisser għalhekk li per forza li kien hemm ksur tad-drittijiet tal-bniedem u li dik il-konfessjoni tiegħu kienet vizjata b'difett proċedurali u sostantiv?

"Fl-umli fehma tal-esponent, ċerti prinċipji legali li m'humiex assoluti, mogħtija minn liema Qorti jkunu mogħtija, **ma jistgħux u ma għandhomx** jiġu applikati bl-istess mod u f'kull każ indiskriminatament,

indipendentement mill-kuntest tal-każ, mill-isfond tal-fatti tal-każ u miċ-ċirkostanzi kollha li jsawru l-każ. Il-Ġustizzja trid issir b'riferenza għal fattispecie partikolari u tapplika d-dritt għal dawk il-fattispecie partikolari – u l-Ġustizzja trid issir filwaqt li tidher li qed issir. Altrimenti ma jkunx qiegħed isir eżerċizzju t'amministrazzjoni ta' Ġustizzja – li jieħu kont kemm tad-drittijiet tal-persuna suspettata jew akkużata kif ukoll tas-soċjeta` Maltija li għandha interess li tara li reati kriminali (anke meta ammessi u konfessi skond il-liġi) - jiġu mrażna.

"Minflok, ikun qed isir eżerċizzju li jmur dijametrikament kontra dak imsemmi mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza tagħha hawn fuq ċitata in re Plonka – għaliex '*it must be remembered that the Convention is designed to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused'.*

"Id-dritt tal-assistenza legali huwa importanti. Pero` ma jfissirx li huwa assolut. Ma jfissirx li jekk ma jkunx ingħata (u lanqas mitlub) allura kwalunkwe konfessjoni, fi kwalunkwe kuntest, tkun ivvizjata għaliex meħuda bi ksur tad-drittijiet fundamentali. Dan l-argument huwa wieħed assolutista, li jista jwassal għal eżerċizzju alkwantu demagoġiku u ideoloġiku li huwa aktar teoriku aktar milli prattiku u effettiv.

"Fil-każ in disamina, il-Qorti tal-Maġistrati waslet biex tagħti s-sentenza finali u liberatorja, wara li skartat kompletament l-istqarrija tal-imputata appellata mingħajr ma qieset kont **<u>taċ-ċirkostanzi kollha</u>** li fihom din il-konfessjoni ġiet rilaxxjata. Minflok rat it-totalita` tal-proċeduri li waslu għal dik il-konfessjoni, straħet biss fuq punt waħdieni cioe` n-nuqqas ta' konsulenza u assistenza legali bħala l-bażi għall-iskartar komplet tal-konfessjoni. L-esponent jistaqsi – f'każ li dik il-konfessjoni saret ma' persuna jew persuni oħrajn f'kuntest li meta għamel tali konfessjoni l-imputat ma kienx assistit minn avukat, kien iwassal ukoll għall-inammissibbilita` tal-prova tal-persuna

li tkun saret il-konfessjoni libera magħha? Dan ikun verament paradoss għaliex meta persuna ma tkunx imwissija fuq il-konsegwenza tal-konfessjoni tagħha mat-terz mingħajr ma l-konfessant ikun ottjena parir legali, dan it-terz jista' validament jinġieb bi prova kontra l-konfessant, mentri fil-każ li l-konfessant jiġi mwissi mill-uffiċjal tal-pulizija dwar il-konsegwenza tal-fatt li jekk jitkellem dak li jkun ser jgħid jista jinġieb bi prova kontra tiegħu, iwassal għall-inammissibilita` ta' dak konfessat f'każ li ma jkunx hemm l-assistenza legali preċedenti jew konkomitanti l-konfessjoni. Bir-rispett kollu dan huwa kontro-sens.

"L-artikolu 658 tal-Kodiċi Kriminali – artikolu li jiffoka fuq l-importanza tal-konfessjoni u fuq il-qofol ta' dak li jsawwar il-konfessjoni – u li fuqha tali konfessjoni tkun tistrieħ u ċioe` t-test ċentenarju tal-volontarjeta`, tal-espressjoni tar-rieda ħielsa tal-individwu u ċjoe` *'kemm-il darba jinsab li din il-konfessjoni ġiet magħmula minnu volontarjament u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi'*. Dan huwa l-għerf tal-Liġi proċedurali Maltija li qatt ma kien mibdul s'issa sa mill-10 ta' Ġunju 1854 lil hawn. Il-Qorti tal-Magistrati (Malta) għalhekk naqset milli tevalwa sewwasew iċ-ċirkostanzi kollha partikolari ta' dan il-każ u l-isfond kollu li fih ingħatat din il-konfessjoni.

"Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha tanalizza jekk il-prova konfessorja fl-istqarrija setgħetx twassal għas-sejbien ta' ħtija o meno tal-imputat filwaqt li tieħu in konsiderazzjoni l-allegat leżjoni fid-drittijiet tiegħu li seta' b'xi mod żvija dak illi l-imputat appellat stqarr hemmhekk. Kwindi l-Qorti kellha ssaqsi lilha nnifisha x'effett seta' kellu l-fatt li l-imputat appellat irrilaxxa l-istqarrija mingħajr ma kien assistit minn Avukat u kien dan il-fatt seta' jinfluwixxi fuq il-**volontarjeta`** tal-istqarrija tal-istess appellat? X'effett seta' kellu l-fatt li l-appellat kellu tlieta u għoxrin sena meta' rrilaxxa il-konfessjoni fl-istqarrija tiegħu fid-dawl ta' dak li stqarr u ta dak deciż mill-Qorti Kostituzzjonali?

"Illi billi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) skartat l-istqarrija minħabba l-allegata leżjoni, l-apprezzament tal-provi kif

kien pretiż minnha li tagħmel ma sarx u dan peress li f'ebda mod m'apprezzat il-kontenut tal-istqarrija miġjuba quddiemha irrispettivament tal-fatt li għażlet li tirritjeni dan id-dokument bħala parti mill-provi fil-każ innifsu konsiderando wkoll li din l-istqarrija kienet finalment ittieħdet skond il-liġi[3] in vigore dak iż-żmien u li permezz ta' ġurisprudenza nostrana konsiderando l-ammissjoni fiha, titqies ukoll bħala l-prova reġina.[4]

"Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-esponent itenni li skond dak dispost mill-artikolu 349(2) tal-Kodiċi Kriminali (li jaqa' taħt it-titolu dwar is-setgħat u d-dmirijiet tal-Pulizija Eżekuttiva fil-proċedimenti Kriminali u li fosthom jinkludu t-teħid ta' kampjuni u anki d-dritt tal-assistenza legali) jingħad li:

349.(1) Uffiċjal tal-pulizija għandu jkollu biss dawk is-setgħat vestiti fih skont il-liġi u fil-limitu awtorizzat mil-liġi, u f'din id-disposizzjoni l-kelma liġi għandha l-istess tifsira mogħtija lilha fl-artikolu 124 tal-Kostituzzjoni.

(2) <u>L-ommissjoni ta' xi kawzjoni, formalità jew ħtieġa preskritti taħt dan it-Titolu m'għandhom ikunu ta' ebda ostaklu biex tinġieb prova, waqt il-kawża, b'mod permess bil-liġi, dwar il-fatti li għalihom tkun tirrelata dik il-prekawzjoni, formalità jew ħtieġa.</u>[5]

"Dato ma non concesso li l-imputat appellat ma ngħatax l-opportunita li jikkonsulta ma' Avukat u (minkejja t-twissija mogħtija lilu mill-Pulizija, il-kuntest, etc) minħabba f'hekk qiegħed lilu nnifisu f'posizzjoni preġudikanti li setgħet tinkriminah li waslet lilu nnifisu u li kwindi wasslet ukoll

[3] Artikolu 658 tal-Kodici Kriminali.

[4] *Pulizija vs Richard Borg,* Qorti tal-Appell Kriminali, 18 ta' Settembru, 2002,: 'Hija regola kardinali tal-process kriminali li l-konfessjoni tal-hati hija l-'prova regina' u ma jistax ikollok prova aqwa minnha, dment li din tkun saret volontarjament u ma gietx imgieghla jew mehudha b'theddid jew b'biza, jew b'weghdiet jew bi twebbil ta' vantagg u kull haga li l-imputat jew l-akkuzat jistqarr, sew bil-miktub kif ukoll bil-fomm, tista` tittiehed bi prova kontra tieghu. (Art. 658 Kap. 9)'

[5] Enfażi tal-esponent.

għall-possibbli leżjoni tad-drittijiet tiegħu, tali ommissjoni ta' formalità jew ħtieġa, ma kienetx *per se u in se* ostakolu għall-ammissibbilità tal-provi. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għalhekk ma setgħetx ma tapprezzax din il-prova u sempliċiment tiskartaha minħabba n-nuqqas tal-preżenza tal-Avukat fil-*pre-trial stage,* iktar u iktar meta lanqas biss kienet rikjesta mill-liġi ta' dak iż-żmien li din issir *ad obligatem*. Dan ma jfissirx li jekk il-pulizija tonqos milli tħares xi waħda minn dawn il-formalitajiet hi ma tkunx responsabbli għan-nuqqasijiet da parti tagħha iżda lanqas ma jfisser li fin-nuqqas tagħhom il-prova li tkun inġabret fiha nnifisha tispiċċa fix-xejn. Illi kien għalhekk li l-ewwel Qorti kellha tapprezza l-kontenut ta' din il-prova u tapprezza l-piż jew pern tagħha fid-dawl tal-leżjoni kif iddikjarata fis-sentenza Kostituzzjonali.

"Illi fil-każ **Privitera** kieku l-Qorti Kostituzzjonali riedet tannulla jew tisfilza l-istqarrija bħala rimedju, kienet tagħmel dan kategorikament u mhux tibgħat l-atti lura lill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għall-prosegwiment u *kontinwazzjoni* tal-każ de quo. Dan juri li ma kienx il-kompitu tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) li tagħti rimedju minflok il-Qorti Kostituzzjonali. Dan ukoll peress li l-Qorti Kostituzzjonali tista tirrikonoxxi ksur tad-drittijiet fundamentali mingħajr ma tirrimedjaħ (*just satisfaction*).

"Din iċ-ċirkostanza fil-fatt irriżultat fil-kawża Kostituzzjonali fl-ismijiet *Pulizija vs Noel Arrigo et* fejn dik l-Onorabbli Qorti ddeċidiet li kien hemm leżjoni iżda ma tat l-ebda rimedju effettiv apparti li *'titqiegħed kopja ta' dan il-ġudikat fl-atti tal-proċess kriminali fl-ismijiet* ***Pulizija vs Dr. Noel Arrigo LL.D. et*** *illi fih ir-referenza kostituzzjonali odjerna'*.[6] Effettivament allavolja ġiet iddikjarata din il-leżjoni, il-każ kontra l-akkużati Arrigo u Vella kompla skond il-liġi penali u sa fl-aħħar ġew misjuba ħatja u ġġudikati mill-Qrati Kriminali u konfermati f'istadju ta' appell fil-każ ta' Noel Arrigo. Ma kien hemm l-ebda jedd da parti tal-Qorti Kriminali li tipprovdi rimedju flok il-Qorti Kostituzzjonali għas-sentenza ta' leżjoni mogħtija mill-

[6] Qorti Kostituzzjonali (Onor Imħallef Anton Depasquale, Onor Imħallef Albert J. Magri u l-Onor Imħallef Geoffrey Valenzia) 29 t'Ottubru 2003.

istess. Il-leżjoni ġiet rikonoxxuta u l-proċeduri tkomplew skond il-liġi minn hemmhekk il-quddiem.

"Illi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) naqset li tqis il-provi kollha miġjuba quddiemha kif kienet pretiża li tagħmel skond il-liġi, u liema nuqqas wassal għall-liberatorja inġustifikata tal-appellat li finalment kien ammetta għall-pussess u l-għoti tad-droga herojina di sua sponte. Din l-ammissjoni tibqa' li hi u għandha tiġi meqjusa bħala tali. In-nuqqas t'apprezzament tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) u l-konklużjonijiet għas-sentenza liberatorja tagħha indubjament ma jirrappreżentawx apprezzament siewi tal-provi prodotti li kwindi ma jiġġustifikawx il-konklużjonijiet tas-sentenza appellata anke fid-dawl tas-sentenza Kostituzzjonali **in re Privitera**.

9. F'dar-rigward din il-Qorti tirreferi għal dak li ntqal fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta v. Antonio Abdilla et** mogħtija minn din il-Qorti fil-ġurisdizzjoni superjuri tagħha fid-9 ta' Mejju 2013 u sejra ssir referenza għaliha *in extenso*:

"8. Din il-Qorti tosserva l-ewwelnett illi meta stqarrija tingħata minn suspettat mingħajr l-assistenza ta' avukat dan ma jissarrafx awtomatikament fi vjolazzjoni tad-dritt fondamentali għal smigħ xieraq u konsegwentement fl-inammissibilita' awtomatika tagħha. Hekk, fis-sentenza mogħtija fit-8 ta' Ottubru 2012 mill-Qorti Kostituzzjonali fil-kawża fl-ismijiet **Charles Steven Muscat vs Avukat Ġenerali,** fejn ġie deċiż li ma kienx hemm ksur ta' smigħ xieraq fiċ-ċirkostanzi ta' dak il-każ fejn ukoll l-imsemmi Muscat ma kellux assistenza legali, u wara li dik il-Qorti spjegat l-import tas-sentenzi relevanti tal-Qorti ta' Strasbourg, il-Qorti Kostituzzjonali rriteniet kif ġej:

"'14. Din il-qorti ttenni illi l-jedd li jagħtu l-Kostituzjoni u l-Konvenzjoni huwa dak għal smigħ xieraq: ma hemm ebda jedd li kull min hu akkużat b'reat kriminali jiġi liberat minn dik l-akkuża, jew li l-akkużat jingħata l-mezzi biex, ħati jew mhux, jinħeles mill-akkuża, jew li, minħabba xi irregolarita`, tkun xi tkun, min fuq il-fatti għandu jinstab ħati għandu jitħalla jaħrab il-

konsegwenzi ta' għemilu. Il-jedd għal smigħ xieraq jingħata kemm biex, wara proċess fi żmien raġonevoli u bil-garanziji xierqa, min ma huwiex ħati ma jeħilx bi ħtija, u biex jingħata l-mezzi kollha meħtieġa għalhekk, u kemm biex min huwa tassew ħati ma jaħrabx il-konsegwenzi tal-ħtija tiegħu. Il-jedd għal smigħ xieraq ma jingħatax biex min hu tassew ħati jasal biex, b'xi mod jew b'ieħor, ma jweġibx tal-ħtija tiegħu. Jekk il-jedd għal smigħ xieraq, kif interpretat u applikat, iwassal għal hekk, mela hemm xi ħaġa ħażina ħafna fis-sistema tal-ħarsien tad-drittijiet.

"'….

"'25. Partikolarment relevanti huwa dak li jingħad fil-bidu tal-para. 52 [fil-każ ta' Salduz vs It-Turkija]: "National laws may attach consequences to the attitude of an accused at the initial stages of police interrogation which are decisive for the prospects of the defence in any subsequent criminal proceedings"[7]. Ir-referenza hawnhekk hija għall-konsegwenza ta' inferenza sfavorevoli ("adverse inference") kontra min jagħżel li ma jweġibx għall-mistoqsijiet li jsirulu. Fil-liġi tagħna kif kienet fiż-żmien relevanti għall-każ tallum, qabel ma daħlu fis-seħħ l-art. 355AT u 355AU tal-Kodiċi Kriminali, il-jedd li tibqa' sieket u ma tweġibx għall-mistoqsijiet li jsirulek kien assolut u bla kondizzjonijiet, u ma setgħet issir ebda inferenza minn dik l-għażla. Għalhekk, il-konsegwenzi li, fil-fehma tal-Qorti Ewropeja, joħolqu l-ħtieġa ta' parir legali biex l-interrogat jagħżel iweġibx jew jibqax sieket, ma jeżistux fil-każ tallum, għax, għalkemm l-attur ma setax jagħżel li jkellem avukat qabel ma jwieġeb, seta' liberament u bla konsegwenzi ta' xejn jagħżel li ma jweġibx. Kien ikun mod ieħor li kieku l-liġi kienet tippermetti illi ssir xi inferenza mis-skiet.

"'26. Relevanti wkoll dak li jingħad fil-para. 54: "This right [to assistance by a lawyer] indeed presupposes

[7] Ara wkoll Płonka v. Il-Polonja, para. 34.

that the prosecution in a criminal case seek to prove their case against the accused without resort to evidence obtained through methods of coercion or oppression in defiance of the will of the accused". Fil-każ tallum ma saret ebda allegazzjoni ta' theddid, vjolenza jew abbuż.

"'27. Għandu jingħad ukoll illi l-Qorti Ewropeja wkoll fl-istess każ ta' Salduz osservat illi l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni twassal għal ksur tal-jedd għal smigħ xieraq fil-każ biss li, minħabba f'hekk, il-ġustizza tal-proċess tkun kompromessa: 'Article 6 - especially paragraph 3 – may be relevant before a case is sent for trial *if and so far as the fairness of the trial is likely to be seriously prejudiced* by an initial failure to comply with its provisions.'[8]"

"'28. Naraw issa kif dawn il-prinċipji jolqtu l-każ tallum.

"'29. Fil-każ tallum l-attur kien raġel matur li ġà kien qiegħed jiskonta sentenza fil-faċilità korrettiva meta kien interrogat: l-istqarrija għamilha fis-7 ta' Awissu 2002 u kien ilu l-ħabs mill-1994. Kellu esperjenza ta' interrogazzjoni mill-pulizija u ma kienx xi minorenni jew ibati minn xi forma oħra ta' vulnerabilità hekk li faċilment ikun intimidit bl-ambjent fejn issir l-interrogazzjoni. Għalhekk, ma hemmx il-fattur li wassal għal sejbien ta' ksur tal-jedd għal smigħ xieraq fil-każijiet ta' Il-Pulizija v. Esron Pullicino[9], fejn il-persuna interrogata kienet għadha minorenni, u ta' Il-Pulizija v. Alvin Privitera[10], fejn il-persuna interrogata kienet ilha biss erba' xhur li għalqet it-tmintax-il sena.

"'30. F'dan il-kuntest huwa relevanti dak li qalet il-Qorti Ewropeja fil-każ ta' Paskal v. l-Ukrajna[11]: "the level of the applicant's expertise cannot be discounted in assessing whether his consent to

---

[8] Salduz v. it-Turkija, para. 50 (enfasi miżjud).

[9] Q. Kost. 12 ta' April 2011, rik. 63/2009.

[10] Q. Kost. 11 ta' April 2011, rik. 20/2009.

[11] Q.E.D.B. 15 ta' Settembru 2011, rikors 24652/04.

participate in the particular questioning was well-informed"[12].

"'31. Relevanti wkoll il-fatt illi l-attur kien mgħarraf bil-jedd tiegħu li jibqa' sieket u ma jweġibx. Kif rajna, din l-għażla seta' jagħmilha bla konsegwenzi ta' xejn u għalhekk għamilha b'libertà sħiħa. Ma hemm ebda xiehda u lanqas allegazzjoni li kien mhedded jew imqarraq b'wegħdiet ta' xi vantaġġ. Din il-libertà fl-għażla jekk iweġibx jew le tagħti garanzija kontra kull preġudizzju minħabba awtoinkriminazzjoni.

"'32. Relevanti wkoll il-fatt illi sakemm fetaħ il-kawża tallum fit-2 ta' Diċembru 2010 – wara li kienet magħrufa s-sentenza ta' Salduz – l-attur qatt ma fittex li jieħu lura l-istqarrija li kien għamel jew li jiċħad dak li qal fiha. Dan huwa sinjal li l-attur stess ma kienx qiegħed iħoss illi tqiegħed taħt svantaġġ inġust bl-istqarrija li, wara kollox, għamilha liberament.

"'33. Meta tqis ukoll illi l-attur għad irid igħaddi mill-proċess penali bil-garanziji proċedurali kollha li dan jagħti u fejn jinġiebu l-provi kollha, u mhux biss l-istqarrija ta' l-akkużat; illi matul dan il-proċess l-attur sejjer ikollu l-għajnuna ta' avukat; u illi l-imħallef togat sejjer iwissi lill-ġurati bil-perikolu illi joqogħdu biss fuq l-istqarrija meta jiddeċiedu dwar ħtija, bla ma jqisu wkoll il-provi l-oħra, u illi l-imħallef saħansitra jista' jwissi lill-ġurati biex jiskartaw l-istqarrija jekk tinġieb xiehda – li ma tressqitx quddiem din il-qorti – li l-istqarrija ttieħdet bi vjolenza, b'qerq jew b'theddid, din il-qorti hija tal-fehma illi ma ntwera ebda ksur tal-jedd għal smigħ xieraq bit-teħid tal-istqarrija tal-attur mingħajr ma kellu l-għajnuna ta' avukat.

"'34. Bħala garanzija addizzjonali, din il-qorti sejra tordna illi kopja ta' din is-sentenza tiddaħħal fl-atti tal-proċess kriminali sabiex il-paragrafu ta' qabel dan jinġieb għall-attenzjoni tal-ġudikanti tad-dritt u tal-fatt."

---

[12] Para. 78.

"9. Inoltre, sejra ssir referenza għal dak li qalet din il-Qorti diversament komposta fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta v. Carmel Saliba** mogħtija fit-2 ta' Mejju 2013 fir-rigward ta' aggravju simili għal dak odjern:

"'15. L-insenjament awtentiku u l-aktar riċenti tal-Qorti Kostituzzjonali f'din il-materja ġie riassunt fil-bran li ġej mis-sentenza tal-istess Qorti tas-26 ta' April 2013 fil-kawża fl-ismijiet *Ir-Repubblika ta' Malta v Martin Dimech* fejn jingħad:

"'Din il-qorti ġà kellha okkażjoni illi tgħid illi ma huwiex il-każ illi n-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat iwassal, għalhekk biss, għall-ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, iżda jrid ikun hemm ċirkostanzi oħra, fosthom ċirkostanzi partikolari ta' vulnerabilità tal-persuna interrogata, illi jwasslu għall-konklużjoni illi minħabba n-nuqqas ta' aċċess għal avukat ma hemmx dik il-garanzija ta' leġittimità meħtieġa biex ma jitqiesx li l-istqarrija ttieħdet bi ksur tal-jedd għal smigħ xieraq.'[13]
"'16. Fil-każ ta' llum din il-Qorti ma ġewx indikati lilha ebda ċirkostanzi partikolari ta' vulnerabilita` fiż-żmien li l-appellant irrilaxxja l-istqarrija u x-xiehda in kwistjoni u li jistgħu jinduċu lil din il-Qorti tasal għall-konklużjoni li minħabba n-nuqqas ta' aċċess għal avukat meta ttieħdet l-istqarrija u ngħatat ix-xiehda, l-użu ta' dik l-istqarrija u xiehda fil-kors tal-ġuri twassal għal smigħ mhux xieraq fil-konfront tal-appellant. Ma rriżultat ebda ċirkostanza li tirrendi l-istess stqarrija u xiehda inammissibbli skont il-liġi.

"'17. Iċ-ċirkostanzi ta' l-appellant u ċ-ċirkostanzi li fihom ittieħdu l-istqarrija u x-xiehda, jifformaw parti mill-provi li se jinġiebu a konoxxenza ta' l-imħallfin tal-fatti. L-istess bħalma jifforma parti mill-provi dak li l-appellant seta' qal lil xi xhieda u ċ-ċirkostanzi li fihom ikun qalhom (f'dar-rigward l-appellant ma ndika l-ebda xhud partikolari li qiegħed jilmenta dwaru).

---

[13] Ara wkoll Qorti Kostituzzjonali Joseph Bugeja v Avukat Ġenerali, 14 ta' Jannar 2013, rik. 70/2011

Difatti, bħal fil-każ ta' ***Muscat*****, l-appellant għad irid jgħaddi mill-proċess penali bil-garanziji proċedurali kollha li dan jagħti u fejn jinġiebu l-provi kollha, u mhux biss l-istqarrijiet tiegħu; illi matul dan il-proċess huwa sejjer ikollu l-għajnuna ta' avukat; u illi l-imħallef togat sejjer iwissi lill-ġurati bil-ħtieġa li l-provi kollha, inkluża l-istqarrija u x-xiehda li ssemmiet, isir apprezzament tagħhom fl-assjem tagħhom meta jiddeċiedu dwar ħtija. L-imħallef saħansitra ċertament ser iwissi lill-ġurati biex jiskartaw l-istqarrijiet jekk tinġieb xiehda li l-istqarrijiet ttieħdu bi vjolenza, b'qerq jew b'theddid, jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi. Sta wkoll għall-imħallef togat biex jara x'kawteli jridu jittieħdu mill-imħallfin tal-fatti dwar xi diskors li l-appellant seta' qal lil xi xhieda u f'liema ċirkostanzi ntqal dak id-diskors. Konsegwentement anke t-tieni aggravju huwa miċħud.'"**

10. Fis-sentenza appellata, l-Ewwel Qorti qalet illi l-istqarrija in kwistjoni "ma kinitx meħuda skond il-liġi u għalhekk annullata". Jidher illi dik il-Qorti kkonkludiet hekk wara li fis-seduta tat-28 ta' Frar 2012 id-difiża ssottomettiet *sic et simpliciter* illi l-istqarrija ġiet meħuda mingħajr l-assistenza ta' avukat. Filwaqt illi m'hemmx dubju illi l-istqarrija in kwistjoni ttieħdet mingħajr tali assistenza stante li l-liġi relattiva ma kinitx *in vigore*, jirriżulta illi l-appellat kien mgħarraf bil-jedd tiegħu li jibqa' sieket. Fl-istqarrija nsibu din id-dikjarazzjoni li l-appellat iffirma għaliha bħalma ffirma għall-istqarrija sħiħa tiegħu: "M'intix obligat li titkellem sakemm ma tkunx tixtieq li titkellem, imma dak li tgħid jista' jinġieb bi prova." Huwa minnu wkoll li ma jirriżultax li l-appellat kellu esperjenzi oħrajn ta' interrogazzjonijiet mill-Pulizija qabel dan – difatti l-fedina penali hija netta – iżda ma jirriżultawx ċirkostanzi partikolari ta' vulnerabilita`. Imbagħad l-għażla li jwieġeb jew ma jweġibx l-appellat seta' jagħmilha bla konsegwenzi ta' xejn u għalhekk tali għażla għamilha b'liberta` sħiħa. Difatti ma saret l-ebda allegazzjoni li l-istqarrija tiegħu ma ġietx magħmula minnu volontarjament jew li ġiet imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi (artikolu 658 tal-Kodiċi Kriminali). Konsegwentement f'dan il-każ, stante li

ċ-ċirkostanzi kollha juru illi l-istqarrija kienet waħda volontarja, tali stqarrija hi prova valida u ammissibbli.

11. Fl-istqarrija l-appellat jammetti illi kien ipprova l-*ecstasy* darba erba’ snin qabel, jiġifieri meta kellu madwar dsatax-il sena. Jidher li dan kien biss sperimentazzjoni da parti ta’ l-appellat. Difatti, il-fatt illi l-fedina penali ta’ l-appellat baqgħet nadifa tul dawn is-snin kollha huwa fattur importanti li jrid jittieħed in konsiderazzjoni fid-determinazzjoni tal-piena.

12. Għal dawn il-motivi tiddeċiedi billi tilqa’ l-appell, tirriforma s-sentenza appellata, tirrevokaha in kwantu ma sabitx lill-appellat ħati ta’ l-ewwel u tal-ħames imputazzjonijiet u minflok issibu ħati wkoll talli fit-28 ta’ Lulju 2007 kmieni filgħaxija ġewwa Marsaxlokk, volontarjament ħassar jew għarraq ħwejjeġ ħaddieħor mobbli jew immobbli, cioe` vettura GVP 460 (indikata wkoll bħala KBA-568), liema ammont ta’ ħsara ma jeċċedix tlieta u għoxrin euro u disgħa u għoxrin ċenteżmu (€23.29) għad-detriment tal-Gvern ta’ Malta, kif ukoll talli fit-28 ta’ Lulju 2007 u fil-ħames snin ta’ qabel din id-data f’dawn il-Gżejjer kellu fil-pussess tiegħu mediċina psikotropika u ristretta (ecstasy) mingħajr awtorizzazzjoni speċjali bil-miktub mis-Supretendent tas-Saħħa Pubblika bi ksur tad-disposizzjonijiet tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li għandhom x’jaqsmu magħha, u wara li rat l-artikoli 17(f), 325(1)(d) tal-Kap. 9 tal-Liġijiet ta’ Malta u r-regolament 3 ta’ l-Avviż Legali 22/1985 u l-artikolu 120A(2)(b)(ii) tal-Kap 31 tal-Liġijiet ta’ Malta, u, filwaqt illi tirrevoka s-sentenza appellata in kwantu kkundannat lill-appellat għall-ħlas ta’ mitt euro (€100) *ammenda* dwar it-tieni u t-tielet imputazzjonijiet, tikkundannah mitt euro (€100) *ammenda* dwar l-ewwel, it-tieni u t-tielet imputazzjonijiet, u dwar il-ħames imputazzjoni, ai termini ta’ l-artikolu 22 tal-Kap. 446 tal-Liġijiet ta’ Malta, tilliberah bil-kondizzjoni li ma jagħmilx reat ieħor fi żmien sitt xhur millum. Din il-Qorti, a tenur ta’ l-artikolu 22(3) tal-Kap. 446 tal-Liġijiet ta’ Malta, fissret lill-ħati bi kliem li jiftiehem sew li jekk huwa jagħmel xi reat ieħor matul il-perijodu ta’ liberazzjoni

kondizzjonata, ikun tista’ tingħata sentenza għar-reat oriġinali. Tikkonfema s-sentenza appellata fil-bqija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------